वा इति मतिरस्य ठन् । १परलोकाभाववादिनि २तत्साधनादृष्टाभाववादिनि ३तत्साक्षिण ईश्वरस्यासत्त्ववादिनि च चार्वाकादौ चार्वाकादिश्च चार्वाकः माध्यमिकः योगाचारः सौत्रान्तिकः वैभाषिकः दिगम्बरश्चेत षड्विधः । "अतिमात्रोज्झितभीरनास्तिकः" माघः ।

नास्तिकता स्त्री नास्तिकस्य भावः तल् । मिथ्यादृष्टौ परलोकाद्यभावज्ञानस्य मिथ्यात्वात् "प्रज्ञानाशात्मकोमोहस्तथा धर्मार्थनाशकः । तस्मान्नास्तिकता चैव दुराचारश्च जायते' भा०शा० १२३अ० ।

नास्तिक्य न० नास्तिकस्य भावः ष्यञ् । नास्तिकतायाम् "नास्तिक्यं वेदनिन्दाञ्च देवतानाञ्च कुत्सनम्" मनुः ।

नास्तिद पु० आम्रवृक्षे शब्दच० ।

नास्तिवाद पु०नास्ति परलोकादिरिति वादः । नास्तिकतायाम् "नास्तिवादार्थशास्त्रं हि धर्मविद्वेषणं परम्" हरिवं० २८अ० ।

नास्य न० नासायां भवम् शरीरावयवत्वात् यत् । १बलीवर्द्दनासाबन्धनरज्ज्वाम् "छिन्ननास्ये भग्नयुगे तिर्य्यक्प्रतिमुखागते" मनुः । नासा+चतुरर्थ्यां ण्य । २नासासन्निकृष्टादौ त्रि० "मनुष्यान् स्वपुषो दृष्ट्वा नास्यघ्रासं चकार यः" हरिवं० ३१७अ० नासासन्निकृष्टस्यघ्रासमित्यर्थः ।

नाह पु० नह–बन्धने भावे घञ् । १बन्धने २कूटे च मेदि० ।

नाहल पु० म्लेच्छजातिभेदे हेमच० ।

नाहुष(षि) पु० नहुषस्यापत्यं वा० अण् अत इञ् वा । नहुषनृपापत्ये यजातौ । "ययातिर्नाहुषः सम्राडासीत् सत्यपराक्रमः" भा०आ० ७५अ० ।

नि अव्य० नी–वा० डि प्रादिः उपसर्गः । १संधे २अधोभावे न्यग्भावे ३भृशे ४आदेशे ५नित्ये ६कौशले ७बन्धने ८अन्तर्भावे ९समीपे १०दर्शने ११उपरमे १२आश्रये च गणरत्नमहोदधिः उदाहृतं च तत्रैव क्रमशस्तेष्वर्थेषु १निकरो मणीनां, २निपतितः । ३निगृहीतं ४निदेशितं, ५निविशते ६निपुणः ७निबन्धः ८निपीतमुदकम् । ९निकटः १०निदर्शनं ११निवृत्तः १२निलयः । १३संशये १४क्षेपे १५दाने १६मोक्षे १७विन्यासे च मेदि० । १८निषेधे १९निश्चये दुर्गादासः ।

निः(नि)क्षेप पु० निर्–(नि)वा क्षिप–भावे घञ् । १अर्पणे (गच्छितराखा) अष्टादशविवादान्तर्गते २विवादभेदे । स च वीर०मि० विस्तरेण दर्शितो यथा

"अथ निः(नि)क्षेपाख्यव्यवहारपदम् । तत्र निः(नि)क्षेपो नाम स्वद्रव्यस्य विश्वासेन पुरुषान्तरे स्थापनम् । तथा च नारदः "स्वद्रव्यं यत्र विस्रम्भान्निः(नि)क्षिपत्यविशङ्कितः । निः(नि)क्षेपो नाम तत्प्रोक्तं व्यवहारपदं बुधैरिति" नच न्यासोपनिध्योरतिव्याप्तिस्तयोर्लक्ष्यत्वान्निः(नि)क्षेप एव । ग्राहकस्यासमक्षं समर्पितो न्यास इत्युच्यते । अतएव बृहस्पतिः "राजचौरादिकभयाद्दायादानां च वञ्चनात् । स्थाप्यतेऽन्यगृहे द्रव्यं न्यासः स परिकीर्त्तितः" इति । अयमेवागणितद्रव्यस्थापने उपनिधिरित्युच्यते । तथा च नारदः "असङ्ख्यातमविज्ञातं समुद्रं यन्निधीयते । तज्जानीयादुपनिधिं निः(नि)क्षेपङ्गणितं विदुरिति" । असङ्ख्यातम् अनाख्यातम् अविज्ञातम् अदर्शितम् । अतएव बृहस्पतिः "असमक्षं व्यवहितमसङ्ख्यातमदर्शितम् । मुद्राङ्कितञ्च यद्द्रव्यं तदौपनिधिकं स्मृतमिति" व्यवहितं करण्डकादौ प्रक्षिप्य पिहितम् । अतएव याज्ञवल्क्यः "वासनस्थमविज्ञातं हस्तेऽन्यस्य यदर्प्यते । द्रव्यन्तदौपनिधिकं प्रतिदेयन्तथैव तदिति" वासनं द्रव्याधारकरण्डकादि तत्स्थं वासनस्थम् । हस्तग्रहणमुपलक्षणम् । अतएव नारदः "निः(नि)क्षिप्यते परगृहे तदौपनिधिकं स्मृतमिति" । तथा चायमेतेषाम्भेदः । ग्राहकस्य समक्षं गणयित्वा स्थापितं निः(नि)क्षेपः । गृहस्वामिनोऽसमक्षं गणितं वा तस्मिन्नागते एतद्दातव्यमित्युक्त्वाऽन्यस्य तत्पुत्रादेर्हस्ते दत्तं न्यासः । मुद्राङ्कितमसमक्षमगणितं स्थापितमुपनिधिरिति । निः(नि)क्षेपादीनां स्थापनप्रकारमाह मनुः "कुलजे वृत्तसम्पन्ने धर्मज्ञे सत्यवादिनि । महापक्षे धनिन्यार्य्ये निः(नि)क्षेपं निः(नि)क्षिपेद्बुधः" इति । महापक्षे बहुतरबन्धुयुक्ते । निः(नि)क्षेपग्रहणमुपलक्षणम् । बृहस्पतिः "स्थानं गृहञ्च तद्वर्णं विधानञ्च गुणन्तथा । सत्यं शौचं बन्धुजनं परीक्ष्य स्थापयेन्निधिमिति" निधिरुपनिधिः । एतदप्युपलक्षणम् । निः(नि)क्षेपादीनां रक्षणं कथं कर्तव्यं ग्राहकेणेत्याह बृहस्पतिः "ससाक्षिकं रहोदत्तं द्विविधं समुदाहृतम् । पुत्रवत्परिपाल्यं तद्विनश्यत्यनवेक्षणे" इति । पालयितुः फलमपालयितुर्दोषञ्चाह "ददतो यद्भवेत् पुण्यं हेमकूप्याम्बरादिकम् । तत् स्यात्फलमतो न्यासो यथैव शरणागतः । भर्तृद्रोहं यथा नार्याः पुंसः पुत्रसुहृद्वधे । दोषो भवेत्तथा न्यासे भक्षितोपेक्षिते नृणाम् । न्याय-